NN 64/2016 (13.7.2016.), Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-3360-2014 od 6. lipnja 2016.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

1597

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Jasna Omejec, predsjednica, te suci Mato Arlović, Marko Babić, Snježana Bagić, Slavica Banić, Mario Jelušić, Antun Palarić, Aldo Radolović, Duška Šarin i Miroslav Šeparović, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo Ivica Pezo iz Metkovića, zastupan po Gašparu Lujaku, odvjetniku u Odvjetničkom društvu Jakšić, Mujo i Lujak j.t.d. iz Dubrovnika, na sjednici održanoj 6. lipnja 2016. donio je

ODLUKU

I. Ustavna tužba se usvaja.

II. Ukidaju se:

– presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: III Kr 172/13-4 od 22. svibnja 2014.,

– presuda Županijskog suda u Dubrovniku broj: Kž.99/13 od 5. rujna 2013., i

– osuđujući dio (točka I. izreke) presude Općinskog suda u Metkoviću broj: K-147/06 od 11. ožujka 2013.

III. Predmet se vraća Općinskom sudu u Dubrovniku na ponovni postupak.

IV. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Dopuštenu i pravodobnu ustavnu tužbu podnio je Ivica Pezo, hrvatski državljanin iz Metkovića, Trg Josipa bana Jelačića 8 (u daljnjem tekstu: podnositelj), kojeg u postupku pred Ustavnim sudom zastupa Gašpar Lujak, odvjetnik u Odvjetničkom društvu Jakšić, Mujo i Lujak j.t.d. iz Dubrovnika, Iva Vojnovića 25.

Podnositelj u ustavnoj tužbi tvrdi da mu je povrijeđeno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.) u sudskom postupku u kojem su donesene sljedeće presude:

– presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: III Kr 172/13-4 od 22. svibnja 2014. (u daljnjem tekstu: presuda Vrhovnog suda),

– presuda Županijskog suda u Dubrovniku broj: Kž.99/13 od 5. rujna 2013. (u daljnjem tekstu: drugostupanjska presuda), i

– presuda Općinskog suda u Metkoviću broj: K-147/06 od 11. ožujka 2013., pri čemu se osporava samo njezin osuđujući dio, to jest točka I. izreke (u daljnjem tekstu: prvostupanjska presuda).

2. Na temelju članka 67. stavka 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02., 49/02. – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon) podnositelj je u ustavnoj tužbi istaknuo i prijedlog za privremenu odgodu izvršenja (pravnih učinaka) prvostupanjske presude.

3. Presudom Vrhovnog suda odbijen je podnositeljev zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude (u daljnjem tekstu: ZIPPP) kojom je podnositelj proglašen krivim zbog počinjenja tri (3) kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja – zlouporabom ovlasti u gospodarskom poslovanju, opisana u članku 292. stavku 1. alineji 6. i stavku 2. Kaznenog zakona (»Narodne novine« broj 110/97. i 27/98. – ispravak), koji je naveden u točki 62. obrazloženja ove odluke.

Podnositelj je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od jedne (1) godine i šest (6) mjeseci te je sudski obvezan na ime imovinskopravnog zahtjeva isplatiti oštećenici Croatia banci d.d. iznos od 2.933.496,70 kn sa zakonskim zateznim kamatama specificiranim u izreci drugostupanjske presude.

4. Podnositelj je presudom Županijskog suda u Dubrovniku broj: K.13/08-64 od 15. rujna 2010., koja je postala pravomoćna 29. ožujka 2012., prethodno već bio osuđen na kaznu zatvora od jedne (1) godine (predmet se u Ustavnom sudu vodi pod brojem: U-III-2836/2012). Stoga je nakon pravomoćnosti presude koja je predmet razmatranja u ovom ustavnosudskom predmetu (5. rujna 2013.) donesena presuda Općinskog suda u Metkoviću broj: Kv-18/14 od 12. kolovoza 2014. kojom su se preinačile odluke o kazni u oba ta kaznena predmeta. Podnositelj je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije (2) godine.

Prema podacima Kaznionice u Lipovici – Popovači (dopis, klasa: 730-11/13-01/191, urbroj: 571-01/08-16-45 od 11. svibnja 2016.), podnositelj je na slobodi od 3. lipnja 2015., nakon izdržane jedinstvene kazne zatvora.

1) Postupanje Ustavnog suda u povodu zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude

5. Pod utjecajem prakse Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu (u daljnjem tekstu: ESLJP), Ustavni sud promijenio je svoju praksu u odnosu prema ZIPPP-u – izvanrednom pravnom lijeku u kaznenom postupku. U nastavku se prvo navodi mjerodavna praksa ESLJP-a.

6. U predmetu *Maresti protiv Hrvatske* (presuda, 25. lipnja 2009., zahtjev br. 55759/07) ESLJP je utvrdio primjenjivost na ZIPPP kaznenog aspekta članka 6. stavka 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispravak, 14/02. i 1/06.; u daljnjem tekstu: Konvencija). Taj zahtjev, prema stajalištu ESLJP-a, treba tretirati kao kazneni ekvivalent reviziji u parničnom postupku pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud):

»21. Vlada tvrdi da postupak u povodu zahtjeva podnositelja za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude ne spada u domašaj članka 6. stavka 1. Konvencije jer se prema domaćem pravu takav zahtjev smatra izvanrednim pravnim lijekom.

22. Podnositelj zahtjeva tvrdi da je članak 6. primjenjiv na ovaj postupak.

23. Sud prvo primjećuje da se konkretan naziv dan nekom postupku u domaćem pravnom sustavu ili činjenica da se taj postupak u domaćem pravosuđu smatra izvanrednim pravnim lijekom ne može smatrati odlučujućim: ono što je odlučujuće jest priroda i domašaj postupka o kojem je riječ ... Nadalje, prema dobro utvrđenoj praksi Suda, postupci po reviziji ili kasacijskoj žalbi spadaju u djelokrug članka 6. stavka 1. Konvencije ...

(...)

26. Zahtjev za izvanredno preispitivanje ima svoj ekvivalent u građanskom postupku u obliku revizije koja se podnosi Vrhovnom sudu, također protiv pravomoćne presude. S tim u vezi Sud primjećuje da je već utvrdio kako je članak 6. primjenjiv na postupak koji uređuje takve prizive (vidjeti *Debelić protiv Hrvatske*, br. 2448/03, §§ 21. i 22., 26. svibnja 2005.). U pogledu kaznenopravnog sredstva o kojem je riječ, Sud je u prijašnjem predmetu (*Kovač protiv Hrvatske*, br. 503/05, 12. srpnja 2007.) razmatrao postupak pred Vrhovnim sudom u povodu zahtjeva branjenika (*defendant*) za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude u kaznenom predmetu.

27. Podnositelj zahtjeva u svom je zahtjevu za izvanredno preispitivanje prigovorio, *inter alia,* da je došlo do povrede Kaznenog zakona zbog navodne povrede načela *ne bis in idem*. Sud primjećuje da je taj zahtjev podnesen na temelju jednog od propisanih razloga za utvrđenje povrede Kaznenog zakona ...

28. U takvim okolnostima Sud zaključuje da je postupak u povodu zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude bio odlučujući za odluku o optužbi za kazneno djelo protiv podnositelja zahtjeva te da stoga spada u domašaj članka 6. stavka 1. Konvencije. Prema tome, primjedbu vlade treba odbaciti.

29. Sud smatra da ovaj prigovor nije nedopušten u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije. Nadalje smatra da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga mora biti proglašen dopuštenim.«

7. U predmetu *Dolenec protiv Hrvatske* (presuda, 26. studenoga 2009., zahtjev br. 25282/06), ESLJP je izrijekom utvrdio da se ZIPPP smatra domaćim pravnim sredstvom koje je potrebno iscrpiti ako se prigovori podnositelja zahtjeva odnose na povrede na koje taj pravni lijek može utjecati, uključujući i povrede prava na pravično suđenje:

»199. Zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude dostupan je samo branjeniku (tužiteljstvu nije dopušteno njegovo korištenje), a može se podnijeti mjesec dana od dostave presude okrivljeniku, i to zbog strogo ograničenih pravnih pogrešaka počinjenih na štetu okrivljenika. Podnositelj zahtjeva u ovom predmetu takav je zahtjev podnio između ostalog i zbog navodne povrede svojih prava na obranu za vrijeme glavne rasprave, što je na temelju članka 427. jedna od zakonskih osnova za podnošenje takvog zahtjeva. Sud stoga smatra da je u ovom predmetu upravo to pravno sredstvo podnositelju zahtjeva pružilo mogućnost zatražiti ispravljanje navodne povrede o kojoj je ovdje riječ. Sud primjećuje da je u ovom predmetu to pravno sredstvo podnositelju zahtjeva pružilo mogućnost prigovoriti navodnoj povredi. Prema tome, bez obzira na utvrđenje Ustavnog suda da se odluka Vrhovnog suda donesena u povodu tog zahtjeva nije odnosila na meritum predmeta, Sud smatra da je podnositelj zahtjeva pravilno iskoristio dostupna domaća pravna sredstva i poštovao pravilo o šestomjesečnom roku.

200. U pogledu podnositeljeve naknadne ustavne tužbe, Sud primjećuje da, na temelju članka 62. Zakona o Ustavnom sudu, svatko tko smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda može podnijeti ustavnu tužbu protiv tog akta. Podnositelj zahtjeva u ovom predmetu utvrdio je i u svom zahtjevu za preispitivanje pravomoćne presude i u svojoj ustavnoj tužbi da su mu povrijeđena njegova prava na obranu u kaznenom postupku koji se vodio protiv njega. Ne dovodeći u pitanje odluku Ustavnog suda o relevantnim kriterijima za ocjenu dopuštenosti ustavnih tužbi, Sud smatra da je, polazeći od teksta članka 62. Zakona o Ustavnom sudu, podnositelj zahtjeva imao razloga vjerovati da njegova ustavna tužba protiv odluke Vrhovnog suda kojom je odbijen njegov zahtjev za preispitivanje pravomoćne presude, u kojem je prigovorio zbog povrede svoga prava na pošteno suđenje, predstavlja pravno sredstvo koje je bilo potrebno iscrpiti.

201. S obzirom na zaključke Suda da u ovom predmetu zahtjev za preispitivanje pravomoćne presude predstavlja pravno sredstvo koje je bilo potrebno iscrpiti, a bez obzira na utvrđenje Ustavnog suda da se odluka Vrhovnog suda donesena u povodu tog zahtjeva nije odnosila na meritum predmeta, Sud utvrđuje da je podnositelj zahtjeva pravilno iskoristio dostupna domaća pravna sredstva i da je poštovao pravilo o šestomjesečnom roku. Stoga se vladini prigovori u tom pogledu moraju odbiti.«

8. I u presudi Šebalj protiv Hrvatske (presuda, 28. lipnja 2011., zahtjev br. 4429/09) ESLJP je ponovio »da za sva pitanja koja se tiču poštenosti kaznenog postupka okrivljenici mogu uložiti žalbu žalbenom sudu i zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude«, pri čemu je citirao dijelove obrazloženja iz presude Maresti protiv Hrvatske (§ 242. presude Šebalj).

9. Uvažavajući stajališta ESLJP-a, Ustavni sud utvrđuje: ustavna tužba je dopuštena ako je podnesena u roku od 30 dana od dana zaprimanja pravomoćne kaznene presude ili odluke Vrhovnog suda kojom se meritorno odlučilo o ZIPPP-u.

Ako je ustavna tužba pravodobno podnesena nakon zaprimanja odluke Vrhovnog suda kojom se meritorno odlučilo o ZIPPP-u, Ustavni sud dužan je u postupku u povodu te ustavne tužbe odgovoriti i na prigovore podnositelja koji se odnose na prvostupanjski i drugostupanjski kazneni postupak jer se u postupcima zaštite ustavnih prava sudski postupci sagledavaju kao jedinstvena cjelina. Za razliku od Vrhovnog suda, Ustavni sud u postupku zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, koji se pokreće ustavnom tužbom, nije ograničen na zakonske razloge zbog kojih je dopušteno podnijeti ZIPPP.

2) Ostala pitanja vezana uz postupak pred Ustavnim sudom

10. S obzirom da je ustavna tužba u ovom predmetu dopuštena i pravodobna, za potrebe ustavnosudskog postupka pribavljen je spis Općinskog suda u Metkoviću (u daljnjem tekstu: prvostupanjski sud) broj: K-147/06, te spis Vrhovnog suda broj: III Kr 172/13.

11. Na ovaj se predmet primjenjivao Kazneni zakon (»Narodne novine« broj 110/97. i 27/98. – ispravak). Ustavni sud se u ovoj odluci koristi njegovom skraćenom oznakom »KZ:110/97«.

12. Sukladno članku 574. stavku 1. Zakona o kaznenom postupku (»Narodne novine« broj 152/08.), na ovaj se predmet primjenjivao Zakon o kaznenom postupku (»Narodne novine« broj 110/97., 27/98. – ispravak, 58/99., 112/99., 58/02., 143/02. – ispravak, 178/04. – čl. 82. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, i 115/06.). Ustavni sud se u ovoj odluci koristi njegovom skraćenom oznakom »ZKP:110/97-115/06«.

Vrhovni sud je u postupku odlučivanja o ZIPPP-u primjenjivao Zakon o kaznenom postupku (»Narodne novine« broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12. – odluka USRH broj: U-I-448/2009 i dr., 143/12. i 56/13.), koji taj sud označava kraticom »ZKP/08«. Ustavni sud se u ovoj odluci koristi njegovom skraćenom oznakom »ZKP:152/08-56/13«.

13. Kada upućuje na odgovarajuće točke obrazloženja ove odluke, Ustavni sud se u pravilu služi oznakom: »(v. točku XY)« u odgovarajućem broju.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

1) Pokretanje kaznenog postupka

a) Podizanje optužnice bez provođenja istrage

14. Općinsko državno odvjetništvo u Metkoviću (u daljnjem tekstu: ODO Metković) podignulo je 6. studenoga 2006. protiv podnositelja optužnicu broj: K-DO-209/00 od 2. ožujka 2006. (u daljnjem tekstu: prvotna optužnica).

Prvotna optužnica podignuta je bez provođenja istrage na temelju članka 191. stavka 6. ZKP-a:110/97-115/06. Njome je podnositelju stavljeno na teret počinjenje ukupno sedamnaest (17) kaznenih djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja – zlouporabom ovlasti u gospodarskom poslovanju (članak 292. stavak 1. alineja 6. i stavak 2. KZ-a:110/97), počinjenih od 1995. do 1999. godine, kada je podnositelj bio direktor Croatia banke d.d. Zagreb, Podružnice Metković (u daljnjem tekstu: Croatia banka).

Petnaest (15) kaznenih djela odnosilo se na podnositeljevo namjerno sklapanje štetnih ugovora za Croatia banku kojima je za različite tvrtke iz Metkovića pribavio znatnu protupravnu imovinsku korist. Riječ je o kaznenim djelima koja su u prvotnoj optužnici bila označena pod točkama od 1. do 15.

Jedno (1) kazneno djelo odnosilo se na sklapanje ugovora o izdavanju bankovne garancije. Riječ je o kaznenom djelu koje je u prvotnoj optužnici bilo označeno pod točkom 16.

Jedno (1) kazneno djelo odnosilo se na povlačenje akceptnog naloga kojim je osiguran kredit u iznosu od preko milijun kuna, čime je onemogućeno da se Croatia banka naplati u svojim potraživanjima te je pribavljena znatna protupravna imovinska korist za tvrtku iz Metkovića. Riječ je o kaznenom djelu koje je u prvotnoj optužnici bilo označeno pod točkom 17.

15. Prvotna optužnica uručena je podnositelju 18. siječnja 2007., a njegovom branitelju, odvjetniku Anti Šušnjaru, 19. siječnja 2007.

b) Prigovor protiv optužnice i pokretanje istrage

16. Podnositelj je 23. siječnja 2007., zastupan po svom branitelju Anti Šušnjaru, podnio prvostupanjskom sudu prigovor protiv prvotne optužnice.

Prvostupanjski sud je rješenjem broj: Kv-4/06 od 7. ožujka 2007. vratio prvotnu optužnicu ODO-u Metković naloživši mu da u roku od tri dana podnese zahtjev za provođenje istrage protiv podnositelja. U obrazloženju rješenja je navedeno:

»Budući da se predmetnom optužnicom optuženiku stavlja na teret 17 kaznenih djela – zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju – iz čl. 292. st. 1. i st.2. KZ-a, koja se odnose na zaključenje 15 ugovora o kreditima, u iznosima od po više stotina tisuća kuna, 1 ugovora o izdavanju bankovne garancije i povlačenju akceptnog naloga kojim je osiguran kredit u iznosu od preko milijun kuna, u situaciji kada okrivljenik u prigovoru tvrdi da nije

postupao nezakonito kako se to navodi u optužnici, te da nije točno da se ne ispunjavaju ugovorene obveze od strane korisnika kredita, i da su neki krediti već vraćeni, ovo vijeće smatra da je doista potrebno provesti istragu radi boljeg razjašnjenja stvari po svim točkama predmetne optužnice.«

17. Postupajući u skladu s rješenjem prvostupanjskog suda, ODO Metković je 16. ožujka 2007. Županijskom sudu u Dubrovniku (u daljnjem tekstu: drugostupanjski sud) podnio istražni zahtjev protiv podnositelja.

Podnositelj je u svojstvu osumnjičenika i u prisutnosti svog branitelja odvjetnika Gašpara Lujaka ispitan 22. kolovoza 2008. pred drugostupanjskim sudom. Tom prilikom je podnositelju priopćeno za što se okrivljuje i koje su osnove sumnje protiv njega, te je iznio svoju obranu.

Nakon toga je rješenjem drugostupanjskog suda broj: Kio.22/07-7 od 28. kolovoza 2008. određeno da će se protiv podnositelja provesti istraga u odnosu na sva kaznena djela navedena u prvotnoj optužnici. To je rješenje uručeno podnositelju 4. listopada 2008., a njegovu branitelju 3. rujna 2008. Protiv tog rješenja podnositelj nije podnio žalbu.

c) Tijek istrage

18. Tijekom istrage pred drugostupanjskim sudom pribavljena je dokumentacija koja se odnosi na kaznena djela navedena u prvotnoj optužnici i rješenju o provođenju istrage, provedeno je financijsko vještačenje po stalnoj sudskoj vještakinji, saslušani su svjedoci: J. M., I. M. i I. K. (23. ožujka 2009.), A. K. i M. P. (31. ožujka 2009.), M. D., L. M. i B. D. (1. travnja 2009.). Podnositeljev branitelj Gašpar Lujak bio je prisutan prilikom davanja iskaza navedenih svjedoka.

Zamolbenim putem pred Županijskim sudom u Varaždinu saslušan je 1. travnja 2009. svjedok D. T. Pred drugostupanjskim sudom saslušan je 22. travnja 2009. svjedok S. G. Podnositeljev branitelj Gašpar Lujak bio je prisutan prilikom davanja iskaza tog svjedoka. Zamolbenim putem saslušan je 20. kolovoza 2009. pred Županijskim sudom u Zagrebu svjedok A. K.

2) Odluka o prigovoru protiv optužnice

19. Nakon završetka istrage odlučeno je o podnositeljevu prigovoru protiv prvotne optužnice od 23. siječnja 2007. Rješenjem prvostupanjskog suda broj: Kv-4/07 od 1. listopada 2010. prigovor je odbijen sa sljedećim obrazloženjem:

»Povodom navedenog prigovora rješenjem izvanraspravnog vijeća ovog suda br. Kv-4/07 od 07. ožujka 2007. godine predmetna optužnica je vraćena ODO u Metkoviću, radi provođenja istrage, tako da se ispita Ivica Pezo u svojstvu osumnjičenika na okolnosti iz svih 17 točaka predmetne optužnice koje mu se stavljaju na teret, da se u svojstvu svjedoka ispitaju A. K., direktor oštećene Croatia banke Poslovnica Metković, na okolnost podmirenja obveza iz svih točaka optužnice, odnosno štete pričinjene navedenoj banci, zatim M. V., bivša zaposlenica te banke na okolnost odobravanja spornih kredita, te predstavnici svih tvrtki koje su zaključile sporne ugovore o kreditima sa navedenom bankom koju su predmet ove optužnice, kao i da se provede financijsko vještačenje radi utvrđivanja da li su pojedini krediti odobreni sukladno propisima, te da li su isplaćeni i vraćeni banci.

Potom je provedena istraga. Ivica Pezo je ispitan u svojstvu osumnjičenika, ispitana je većina predloženih svjedoka na predložene okolnosti, te je provedeno financijsko vještačenje po stalnom sudskom vještaku za računovodstvo i financije I. S. iz Dubrovnika, koja se u svom nalazu i mišljenju očitovala na predložene okolnosti.

Nakon što je Županijski sud u Dubrovniku proveo istragu na opisani način, ovo vijeće smatra da dokazi prikupljeni u istrazi, zajedno sa dokazima koji su prethodno priloženi spisu daju dovoljno osnova za podizanje optužnice, odnosno upućuju na zaključak da je okrivljenik osnovano sumnjiv da je počinio kaznena djela koja mu se stavljaju na teret.«

3) Glavna rasprava

a) Prvo ročište

20. Pred prvostupanjskim sudom započela je glavna rasprava, a prvo ročište za glavnu raspravu održano je 29. prosinca 2010.